

HOLCZER JÓZSEF SP,

PÁLFAY ERZSÉBET

EGY KEZDŐ PEDAGÓGUS IMÁJA

Add meg, Jézusom, hogy leendő diákjaim mindegyikében Téged lássalak: akkor is, ha elkésik az óráról; akkor is, ha a “nagy ő” monogramját farigcsálja a padba; sőt még akkor is, ha rendezetlen vagy “nagyon is jól rendezett” (!) neveltetésénél fogva nem ismer vagy nem is akar megismerni Téged!

Add, ó, Istenem, hogy mire a tanári katedrára kerülök, lelki életemben jelentős haladást érjek el, s így inkább követendő – vagy inkább kissé szerényebben: követhető – jó példával állhassak eléjük, mintsem alapos tudással, felkészültséggel, vagy – esetleg, “jól adminisztrálva magamat” – éppen az előbbi látszatát keltő nagyképű, hangzatos, de mindenképp üres frázisokkal bódítsam el őket!

Uram, belátom, groteszk, hiábavaló dolog lenne Véled perlekednem, sőt: egyenesen hálásnak kell lennem, hogy engemet nem teremtettél nagy lumennek. Te jól tudod, hogy a hasznos és továbbadandó tudományok biztos elsajátításáért naponta keményen meg kell küzdenem önmagammal: restséggel, korlátolt befogadóképességgel. Add, kérlek, hogy mindig megértő legyenek azon diákjaim iránt, akikről látom, hogy adottságaik fogyatékosságával talán még az én egykori képességeim árnyékába sem férhetnek!

Adj, Istenem, ugyanakkor alázatot is, hogy sose legyen irigy vagy féltékeny azokra a növendékeimre, akik tehetségükkel jóval felülmúlnak engem! Még csak meg se fordulhasson a fejemben ezeket csellel vagy erőszakkal bosszúból elnyomni, háttérbe szorítani! “A tanítvány nem lehet különb a mesternél” elv, jól tudom, csak az ember és Isten kapcsolatában áll helyt. Add, hogy őszintén örvendhessek diákjaim kiemelkedő sikereinek! És ha eredményeikhez a munkámmal kissé én is hozzájárulhattam: a hála mindig Téged illessen érte, Uram!

Add meg, Uram, hogy tanári-nevelői pályám mindig mentes lehessen a kétszínűségtől, ellentmondásosságtól! Hadd nevelhessem a rám bízottakat mindig szeretetben, igazságosan; hadd vezessem el őket az igaz útra, hogy onnan többé le se térhessenek! Bárcsak a Téged megismerni nem akaró diákjaim közül – tudom, bőven lesz ilyen is! – jó néhányat megmenthetnék számodra! De legalább Igéd szüntelen hirdetésével és személyes példával annyit elérhetnék, hogy elkezdjenek keresni Téged! Ha pedig csak egy tanítványom is akad, aki elmondhatja: éppen nekem köszönheti, hogy pap vagy szerzetes lesz: a Te különleges kegyelmedként ünneplhessem azt aényt!

Nem szűnök meg, ó, Istenem, naponta azért imádkozni Hozzád: adj, Uram, szeretetre vágyó és szeretetre méltó diákokat, akiket “hitre - tudásra - szép életre - jóra” okítsak-neveljek; adj fogékony, zsenge lelkeket, hogy Országodba elvezessem őket! Ámen.

(1973)

BECSÜLJÜK MEG A TANÁROKAT!

„A szülők is idegesek, és nem tudják már mire való volna az iskola. Azt várják tőle, hogy a kész tudásanyagot a gyerek fejébe beletegyék, amivel majd bejut az egyetemre. Holott minden gyereket arra kellene megtanítani, hogy a saját helyzetéből, tehetségéből kiindulva, gondolkodni tanuljon meg.” Karácsonyi beszélgetésünk Jelenits István atyával iskoláról, tanár-diák konfliktusokról, nevelésről.

Mit jelentett Önnek az iskola?

Az én kamaszkorom a háborúra esett. Nagyváradon éltünk, édesapám tisztviselő volt, és amikor néhány kézipoggyással el kellett menekülnünk, a hátam mögött ottmaradt a gyerekkorom. Budapesten rátaláltam a piarista iskolára, és abban egy új otthonra, olyan környezetre ahol jól éreztem magam. Az akkori háborús időben, abban az élethelyzetben a gyerekek számára többet jelentett maga az iskola, mint bármikor máskor. Mi minden megpróbáltatást közösen viseltünk, az iskola, mint egy tágabb család szerepelt az életünkben. Nem voltak gazdag szórakozási lehetőségeink, nem volt élménykínálata a világnak, minden, ami eljutott hozzánk, az az iskola által jött el, és mi az osztálytársainkkal együtt fedeztük fel a világot.

Miképpen indult el a piarista tanári pályafutása?

Mivel én jó tanuló voltam, az osztályfőnököm egy színész gyerekhez beajánlott korrepetitornak. Valamiért az iskola nem tudta érdekeltté tenni ezt a fiút a tanulásban, és ez nekem sikerült. Közösen végeztük a feladatokat sikerrel és ebben nagyon sok örömet leltem. Aztán később a cserkészletben is feladatok nyíltak számomra, akkor alakult ki bennem az, hogy úgy látszik, én tudok tanítani, szót értek a fiatalokkal. A piarista lét nem egyszerűen vizsgákra készíti fel a gyerekeket, hanem igyekszik a világban is eligazítani őket.

A piarista oktatás a műveltebb családok gyerekei számára a mai napig egy szűkebb oktatási körből egy tágabb kilátást nyújt a világ dolgaira.

Igen, és mindenhol ezt kellene követni. Nem csupán teljesítmények elé állítani, mert nem akadályverseny az élet, ahol le kell küzdenem az újra és újra elém rakott

akadályokat, hanem egy világ vesz körül, amiben azt kell éreznem, hogy amit kapok, az igaz életté válik bennem. Az iskolának ezt a szerepét kellene visszahozni.

Ebben a felfogásban mi a tanár feladata?

A tanárnak is másképpen kellene orientálódni. Nem csak egy feladatra kap megbízást, hanem gondolkodni, meg problémákat felismerni kell megtanítania a gyermeket. Persze a mai iskola egyik nehézsége, hogy nagyon sok információs eszköz áll a gyerek rendelkezésére, amivel megtanul bánni, és ha elunja, egy másik dologgal kezd foglalkozni. Nem tanul meg figyelni, és az iskolában pedig ez az egyik legfontosabb dolog. Azt is be kellene látnia, hogy ha lemegy a 45 perc, utána ezzel nincs vége, hanem ha ezzel foglalkozik, akkor ezáltal gyarapszik, gazdagodik. Ennek a tapasztalatát kell megadnunk.

Mivel tudja a szülő segíteni a gyereket?

A szülő nem azzal tud segíteni, hogy pusztán ellenőrzi a gyerek leckéjét vagy megcsinálja helyette. Legyen inkább kíváncsi arra, hogy most mit és hogyan tanít az iskola, így tudja felkelteni a gyerek érdeklődését. Fel lehet jutni egy hegyre autóbusszal is gyorsan, és könnyen, fáradság nélkül. De mennyivel nagyobb élmény lassan, fáradságos módon feljutni, és ott körülnézni boldogan, hogy meghódítottam egy csúcsot. Aztán a szülő az iskolát partnernek tekintse, és ne valamilyen jó jegyet várjon a tanártól. Mert a gyerekek nem jegyre van szüksége, hanem élő tudásra.

A szülői házzal való együttműködés is nehezített.

A szülők is idegesek, és nem tudják már mire való volna az iskola. Azt várják tőle, hogy a kész tudásanyagot a gyerek fejébe beletegyék, amivel majd bejut az egyetemre. Holott minden gyereket arra kellene megtanítani, hogy a saját helyzetéből, tehetségéből kiindulva, gondolkodni tanuljon meg, és valamiféle érdeklődéssel és bizalommal tekintsem szét, azok között a szellemi értékek között, amiket az iskola számára felkínál és hozzáférhetővé tesz.

Van szerepe a családi életre nevelésben?

A tanárnak a családot magát is segíteni kell a nevelésben. Ehhez a szülőknek is nagyobb megértéssel kell a tanárhoz fordulniuk, hogy ne csak a gyereket bízva az iskolára, hanem maga a családfő is bizalommal forduljon hozzá. Hisz mégis csak ő tud többet a pedagógiáról, ezt tanulta, ez a szakmája. Ezt az atmoszférát kellene visszaadnunk, ahogy mondta Kosztolányi: „Tanár az én apám, az emberek apja.” Fontos lenne, hogy a tanárnak ez a fajta becsülete, a közmeggyőződésben, közszemléletben visszaálljon. Közösen neveljük a jövő nemzedékét, és a gyerek sok esetben többet van a tanárral, mint a saját otthonában.

Divat ma beszélni az esélyegyenlőségről, toleranciáról.

Amikor azt mondjuk esélyegyenlőség, sportnyelven szólva nem azt jelenti, hogy mindenki egyforma méretű cipőben fut. Hanem attól esélyegyenlőség, hogy mindenki olyan cipőt hord, amekkora lába van. Nem

tűnnek el a társadalmi egyenlőtlenségek akkor, ha ugyanazok elé a feladatok elé állítjuk az otthon elhanyagolt gyereket, és az otthon is inspiratív szellemi környezetben nevelkedőt. Csakis attól, hogy másképpen foglalkozunk az egyikkel és a másikkal is. Ma az általános iskolában minden harmadik gyermek nem tud rendesen olvasni. Kell a türelem is, de a gyerekek is érezni kell, hogy neki itt meg kell állni a helyét. Össze kell szednie magát, és igyekeznie kell.

Egyre több a tanár-gyerek konfliktus.

A magam számára nagyon sokat segített, hogy nem csak az órán találkoztam a diákokkal. Az nagyon jó, ha a tanár elmegy velük kirándulni, együtt főznek, vagy beszélgetnek a világ aktuális kérdéseiről és a tanár úgymond emberi illetékességét is megtapasztalják a gyerekek. Ettől kezdve egész más módon fordulnak hozzá. Aztán én például kíváncsi voltam a családokra is, és ezt mindig baráti gesztusként fogták fel, nem pedig valami hatósági dolognak, ha meglátogattam őket. Még az is belefér, hogy a folyosón egy diák a pedagógusával magánbeszélgetést folytasson. Például amikor kibeszélik a hétvégi focimeccset. Ezek fontosak, hogy ne egy szerepnek feleljen meg, álarcot meg sosem szabad felöltöteni a diákok előtt.

Arról panaszkodnak a gyerekek, hogy a legtöbb óra unalmas.

Nyitottnak kell lenni a gyerekekre. A gyakorlott tanár folyamatosan kontaktust tart velük, és észre veszi ha unják, akkor gyorsabban lép tovább. Vagy megkérdezi őket valamiről és egy együtt gondolkodás alakul ki tanár és diák között. Aztán a tanárnak lélekjelenléte kell, hogy legyen. Találja fel magát, és azzal a lazasággal kell bemennie egy osztályterembe, hogy nem feltétlenül azt fogom csinálni, amit elterveztem. Lehet, hogy el kell engedjem majd a terveimet. Meg sokan elkészítik az előadásukat, kivetítik és ettől kezdve a rabjává válnak. Itt már nem kell gondolkodni, csak a saját ábráját, rajzát magyarázni. Pedig nem a rajzot kell magyaráznia, hanem magát a dolgot. Én a mai napig, az egyetemen írok a táblára, felfirkálok valamit és a pillanat diktálja hogyan alakul az óra. Nálam a verbális kommunikáción van a lényeg, és a vizualitásnak alárendelt szerepe van. Ez persze legfőképpen a humán tárgyakra vonatkozik.

Mit tart tanári pályája igazi küldetésének?

A legfontosabb az oktatás és nevelés együttes viszonya. Ahogy a Katolikus Nevelés Kongregációja még 1977-ben Rómában megfogalmazta: „Az iskola hely, ahol az ember a műveltség rendszeres és kritikus elsajátítása közben EMBERRÉ VÁLIK.” Suttymban válunk emberré, és ez fontos, hogy nem frontálisan történik, hanem együtt dolgozunk. Van egy közös kaland, a világ megismerése, és közben élményeket szerzünk, vállon veregetjük vagy megráfáljuk egymást, de dolgozunk.